

סוגיות מרכזיות בדיווח

תת-דיווח לגבי אנשים עם מגבלה

- תופעת תת-הדיווח (underreporting) היא כללית ואינה ייחודית לאנשים בעלי מוגבלות.
- השכיחות, העוצמה, היותה בלתי-נראית ומשך ההתעללות באנשים עם מוגבלות – מסבירים את תופעת תת הדיווח בהקשר לאוכלוסיה זו. (בריון, 2002 ; Tyiska, 1998 ; Sorensen, 1997)

הסברים לקשיים באיתור ודיווח

- תפיסות ועמדות מוטעות
- גורמים הקשורים לענישה
- מחסור בפתרונות טיפוליים
- גורמי הסיכון ייחודיים הקשורים לאדם עם המגבלה עצמו (למשל, סירובו לדווח בשל ההשלכות עליו בהמשך: חשש מאיבוד הקשר עם המשפחה, התלות במטפלים. היעדר כלים ויכולת להתלונן, חוסר פרשנות של ניצול ופגיעה ככזה, נטייה לרצות דמויות סמכות)
- סוגיית האבחנה המבדלת המקשה על הזיהוי והאיתור

הסברים - המשך

- **ידע מועט על התופעה**
- **אי-הכרת החוקים והתקנות**
- **קשיים רגשיים בהתמודדות עם תוצאות וההשלכות האפשריות מתהליכי הזיהוי והדיווח הן על האדם עם המגבלה והן על המדווח (דוגמאות: חשש מהפוגע, חשש לאבד את מקום העבודה, קושי לדווח על עמיתים לעבדה)**
- **העדר מדיניות ארגונית להתנהלות נכונה (העדר נהלים וחוקים)**

חסמים לדיווח

(מועלים, 2003)

- חסמים הקשורים לצוות המטפל
- חסמים הנוגעים לאדם עם הנכות/הקרבתו
- חסמים הנוגעים לחוק ולמאפייני ארגון

מדוע אנו נדרשים לדווח על חשד?

- יכול להציל את הילד
- בידנו האמצעים והכלים לזהות ולאתר ילד בסיכון
- חלה עלינו חובת הדיווח על-פי חוק

נתונים מהמחקר שערך Reece בשנת 1994

■ תוצאות של התערבות כתוצאה מדיווח:

- כ-80%-90% מהמשפחות הצליחו להשתקם בעזרת טיפול.
- בקרב 10%-20% מהמשפחות הושגה יציבות שאפשרה את השארת הילד בבית.
- רק בקרב 2%-3% מהמשפחות היה צורך להוציא את הילד ממסגרת המשפחה.

המשך תוצאות של אי-התערבות:

- כ-25% מנפגעי ההתעללות יסבלו מנכות לצמיתות.
- כ-3%-5% מנפגעי ההתעללות ימצאו את מותם כתוצאה מהתעללות.
- במרבית המקרים, דיווח מאפשר ראשיתו של תהליך טיפולי במשפחה ושיקום של הילד ושל המשפחה כאחד.
- רק במקרים קשים יותר או חריגים הורחק הילד מהמשפחה.

מה משפיע על עמדותינו?

- מיתוסים ודעות קדומות
- תפיסות הנובעות מרקע אישי - כילד, כהורה וכבעל מקצוע
- חוסר אמון במערכת וחשש מתוצאות הדיווח
- תפיסות הנובעות מניסיון העבר
- דילמות אתיות - סודיות, נאמנות ללקוח
- חוסר ידע (איך מתקשרים עם המשפחה, מה אומרים וכדומה)

1. מיתוסים ודעות קדומות

- קיימים מיתוסים ואמירות שאנו מורגלים בהם ולעתים אף מאמצים אותם כאמיתות:
 - אנשים תרבותיים ומשכילים אף פעם לא משתמשים באלימות.
 - חוסך שבטו שונא בנו.
 - אצל הדתיים מכות זה חלק מהחינוך.
 - אני מכיר אותו, הוא עורך דין, בחיים לא ירים יד על ילד.
 - "מכה טובה" אף פעם לא הזיקה לילד.
 - כל ההורים דואגים ומעוניינים בטובת ילדיהם.
 - זו דרך החינוך המקובלת אצלם - אין לי זכות להתערב.
 - ועוד....

2. רקע אישי

כילד - השפעת חוויות הילדות של אדם על התנהגותו כאיש מקצוע

מענה:

- חשוב לשוחח עם אדם מיומן ולקבל תמיכה מקצועית ואישית.
- אסור לתת לחוויות מסוג זה לשתק אותנו ולמנוע מאיתנו לבצע את חובתנו המקצועית והחוקית - לדווח על ילדים בסיכון

רקע אישי - המשך

כהורה - השפעת ההורות של איש המקצוע על עבודתו

- בוחן את הגבול שבין הורות רגילה לבין התעללות, גם אצלו.
- הוא עשוי לזהות רגשות עוינים הקיימים גם אצלו.
- הדחקה או הכחשה, מתוך קושי אישי להתמודד עם העובדה שהורה אחר עשה מעשה שיש בו פריצת גבולות מקובלים.

מענה:

- איננו צריכים להחליט אם ההורה אשם בפגיעה או לא.
- תפקידנו רק להעלות חשד סביר באמצעות: הדגלים האדומים, הבדיקות הפיזיות והאינטגרציה בניהם.

רקע אישי - המשך

כאיש מקצוע - שתי גישות שונות ומנוגדות עשויות לגרום לאיש המקצוע להימנע מדיווח על ילד בסיכון:

- "אין זה מתפקידי לאתר ילדים בסיכון - בשביל זה יש עובדים סוציאליים".
- אמונתו של איש המקצוע כי בטיפולו ובהתערבותו יוכל לעצור את ההתעללות מבלי לדווח לרשויות.

מענה:

- על איש המקצוע מוטלת החובה לאתר ולדווח.
- הטיפול ההמשכי הוא בידי המשטרה ופקידי הסעד.

3. חוסר אמון במערכת וחשש מתוצאות הדיווח

- אין אנו סומכים תמיד על רשויות הרווחה שיטפלו במקרה באופן הולם.
- אנו חוששים שלא נקבל את המידע הנוגע למקרה.
- אנו חוששים מהאופן בו יתקבל הדיווח שלנו במערכת שבה אנו עובדים.
- לעתים אנו חוששים כי הדיווח יגרום יותר נזק מתועלת.

מענה:

- הדילמות הן כנות ואמיתיות - מרגע שהמסקנה היא כי יש יסוד סביר להניח שנעברה עברה בקטין, העובד המקצועי נדרש למלא את הוראת החוק, בין אם חששותיו עלולים להתאמת או להישלל.
- חשוב לזכור כי תפקידנו הוא העלאת החשד והעברת המידע לגורמים שתפקידם המוגדר הוא טיפול במקרים אלו.
- הימנעות מדיווח בשל חששות אלו מחבלת בזכותנו ובחובתנו המוסריות והחוקיות לעזור לילד.

4. תפיסות הנובעות מניסיון העבר

- ניסיון קודם בהעלאת חשד פגע במערכת היחסים עם הילד והמשפחה.
- חוסר ידע על תוצאותיו של הדיווח שביצעו בעבר.
- המדווח נקרא להעיד בבית משפט - רתיעה ממתן עדות בבית משפט.
- בעקבות הדיווח ננקטו צעדים חריפים כמו הוצאת הילד מביתו.
- בפעם האחרונה שדיווחתי לא קרה כלום. הילד עדיין בבית, ואביו ממשיך להכות אותו.

מענה:

- הדיווח אינו מבטיח שהטיפול בילד ובמשפחתו יצליח.
- במקרים קשים במיוחד של התעללות והזנחה, גם אנשי מקצוע טובים ומיומנים עלולים להיכשל.
- ילדים שחווים התעללות והזנחה לא יטופלו לעולם, אם לא יאותרו.
- גם טיפול רפואי לא תמיד מצליח. האם יעלה על דעתו של רופא לא לתת טיפול רפואי למישהו בגלל ניסיון רע בעבר עם אותה תופעה?

5. דילמות אתיות

1. הפרת הסודיות

■ מענה:

מבחינה חוקית - המטפל חייב בדיווח על אף חובת הסודיות, זאת מהטעם המשפטי האומר כי חוק ספציפי גובר על חוק כללי (למעט חוק יסוד).

2. נאמנות ללקוח - מי הלקוח שלנו? את מי אנחנו מייצגים? לטובת מי אנחנו פועלים?

■ מענה:

הדילמה אכן קיימת וקיים גם החשש כי בעקבות דיווח כזה ההורים יסרבו לבוא לטיפול או ימנעו מהילד לבוא לטיפול.

■ מטרידה האפשרות שעד שהשלטונות יטפלו, הילד ימשיך להיות חשוף לסכנה של התעללות, ולא יוכל לקבל תמיכה או תהליך טיפולי.

■ חרף האמור לעיל, החוק איננו מתפשר - עלינו לדווח!

דוגמאות לעמדות בנושא הדיווח

- "אין לי זכות להתערב בנושאים משפחתיים של מישהו אחר."
- "תרבותם שונה משלי, ואין לי זכות לכפות עליהם את דרכי ההתנהגות המקובלות בתרבות שלי."
- "אני עובד כבר כמה שנים. אני פשוט מתקשה להאמין שהאב הזה התעלל בבנו, חייב להיות הסבר אחר למה שקרה כאן."
- "אני מכיר טוב מאוד את המשפחה - הם לא מסוג המשפחות הללו."
- "יש לי חשש כבד שהדיווח שלי יקלקל את יחסי עם המשפחה והילד."
- חשש מפני לקיחת אחריות.
- איננו בטוחים לחלוטין בנכונות החשדות.
- קשרים מקצועיים שפיתחנו עם הורי הילד.
- חשש לקלקל את הקשר עם הילד או עם הוריו.
- חשש לקלקל את הקשר של הילד עם הוריו ומשפחתו.
- חשש לאבד לקוח.
- חשש מתגובתו של ההורה כלפינו.

שאלות נפוצות בנושא הדיווח והשלכותיו

- מה תהיינה התוצאות המידיות של הדיווח?
- מה יעשה פקיד הסעד מיד אחרי שאדווח לו?
- האם פקיד הסעד מדווח למשטרה?
- האם הדיווח על הפגיעה מביא בכל מקרה למעצר הפוגע?
- האם מעורבות המשטרה מביאה בכל מקרה לשליחת הפוגע לכלא?
- מדוע לאחר הדיווח הילד עדיין בבית? מדוע פקידת הסעד לא יצרה עמי קשר אף על פי שהשארתי לה כמה הודעות?
- אינני חושב שמשוהו ישתנה, אז למה בכלל לדווח?
- ומה אם המשפחה תתבע אותי על דיווח שווא?
- האם הפוגע ידע שדיווחתי עליו?
- איך אפשר להבטיח הגנה על האדם שנפל קרבן ועל המדווח מפני הפוגע, אם הוא ישוחרר?
- האם אצטרך להעיד או להתעמת עם הפוגע במשטרה או בבית המשפט?
- איך אפשר להבטיח שהפוגע לא ישוב לעבוד עם אוכלוסיות דומות בעתיד?
- מה קורה לאחר הדיווח?

תהליך ההתערבות מרגע החשד לפגיעה באדם בעל מוגבלות

